

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki prostori:
2657 S. Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII.

Cena lista
je \$6.00

Entered as second-class matter January 25, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

Chicago, Ill., petek, 21. marca (March 21), 1930.

Subscription \$6.00
Yearly

STEV.—NUMBER 68

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Papež provociral komunistične demonstracije

Napadi na cerkve v Nemčiji in Čehoslovakiji. Podvojena kampanja proti cerkvam v Rusiji

Moskva, 20. marca.—"Bezbožnik," glasilo ruske ateistične organizacije, je večerjal izšel v posebni antipapeški izdaji. Vsa številka je posvečena rimskemu papežu, ki je večerjal maševal za ruske kristjane in na njegov poziv so v vseh katoliških cerkvah storili isto.

List ima čez vso stran naslov "Dol s papežem!" in naziva ga največjega veleposestnika na svetu ter kapitalističnega "angelja varuha," čigar rodbina v Milano poseduje tekstilne tovarne.

V isti številki je tudi poročilo, da je papeška gonja v inozemstvu proti svetovni podvojeni kampanji ateistov proti cerkvam v Rusiji. Zadnji teden je prebivalstvo v Kareliji zaprlo dve katedrali, 33 manjših cerkva in 10 kapel. Dalje je poročilo, da je devet vasi v distriktu Kimrij zaprlo cerkve in pometalo "božje smetje" iz svojih hiš. Ateistična organizacija zahteva, da moskovski sovjet za pre vseh ostalih 240 cerkva v Moskvi, ki so še odprte.

Varišava, 20. marca.—V ukrajinski pravoslavni cerkvi v Lvovu se je večerjal razpoda bomba. Ranjenih je bilo več oseb.

Berlin, 20. marca.—Komunisti v Nemčiji so večerjal organizirali celo vrsto demonstracij proti cerkvi in izvršenih je bilo več dejanskih napadov na katoliške in protestantske cerkve, v katerih so bile v teku protestne ceremonije proti svetovetom.

V Berlinu so komunisti paradirali po ulicah tekom dneva, zvečer pa so udri v nekatere cerkve. V predmestju Aldershofu so invadirali katoliško cerkev s klici "Živela rdeča fronta" in "Dol s papežem!" Začel se je furiozen pretep v cerkvi, ki je končal s tem, da so bili komunisti pometani na cesto, predno je prišla policija. V Moabitu je bil tudi naval na cerkev, a tam je bila zunaj policijska straža, ki je odbila napad.

Več katoliških in protestantskih cerkv je bilo poškodovanih in tekom noči so se pojavili na njih napis "Vera je opij za ljudstvo."

Praga, 20. marca.—V Nemškem Brodu na Češkem so večerjal zjutraj našli vse cerkve pomazane s protiverskimi napismi. V nekaterih drugih krajih so bila pobita cerkvena okna in bili so nemiri ter ljuti spopadi z verniki in policijo.

Prški nadškof je imel sinoči protiboljševiški shod, katerega so komunisti razbili. Vrgli so smrdljive bombe v dvorano in občinstvo je zbežalo na vse strani. Policija danes čuva nadškofski palačo.

Kampanja ameriških Hrvatov za milijon dolarjev

Chicago.—"The Chicago Daily News" poroča, da je "Hrvatski Glasnik" v tem mestu začel kampanjo za nabiranje enega milijona dolarjev v svrhu osvoboditve šest milijonov (7) Hrvatov izpod srbske nadvlade. Kampanjo bo vodil odbor hrvaške seljačke stranke v Chicagu, na čelu katerega je dr. Ivan Horvat. V ta namen bodo prodajali posebne simbolične značke.

Star angleški diplomat umri.

London, 20. marca.—Lord Arthur James Balfour, star angleški torij in aristokrat, je umrl v starosti 83 let. Bil je zadnji živi minister iz časov kraljice Viktorije.

Daniels zahteva šesto let prohibicije

Pravi, da bi morala Amerika potrošiti tristo milijard dolarjev za "plemeniti eksperiment"

Washington, D. C.—Josephus Daniels, mornarični tajnik za časa predsednika Wilsona, je v sredo dejal pred zborničnim odsekom, ki zahtuje stranke glede Volsteadovega zakona, da bi moral "plemeniti eksperiment" prohibicije trajati najmanj sto let, čeprav bi enforcement stal letno sto milijonov dolarjev ali skupaj v sto letih tristo milijard dolarjev!

Daniels je bil prvi, ki je posušil bojno mornarico. (Posušil jo je tako izborno, da so bili v zadnjem januarju—ob desetletnici prohibicije—pomorski obrežne straže tako pljani v Massachusettsu, da so se pretepali s civilisti v javnih lokalih in okrog 25 mož je bilo aretiranih!)

RADIKALNI DIJAKI DOBILI UKOR

Studentje se ne smejo udeleževati demonstracij brezposelnih delavcev

Boston, Mass.—(F. P.)—Večje število dijakov na Harvardu univerzi je dobilo ukor, ker so se udeležili demonstracij brezposelnih delavcev in ker so se zavzeli za delavke, ki so čistile sobe in so bile odslovljene od dela, ker niso hotele delati za nizko mezd.

Pred par meseci je bil suspendiran iz učilnice Lawrence B. Cohen, ker je nabiral prispevke za odslovljene delavke, "katerim ni mogla najbogatejša ameriška univerza plačati minimalno mezd do 37c na uro."

Uporno gibanje med tekstilnimi delavci

Nizke mezde in priganjanje jih je prisililo, da so se začeli zanimati za organizacijo

Danville, Va.—(F. P.)—Na shodu, katerega se je udeležilo več kot tisoč tekstilnih delavcev, je bil glavni govornik Francis J. Gorman, podpredsednik United Textile Workers unije, ki je z ostrimi besedami napadel vodstvo Dan River Textile Co. radi njenega brezobzirnega ravnanja s svojimi delavci.

Ta družba neumljivo izkorišča svoje delavce, katerih povprečna mezd je \$13 na teden. Tekstilna organizacija je že večkrat poskusila, da organizira delavce, toda njeno delo je do sedaj vselej končalo z neuspehom. Nejevolja delavcev je priklopila do vrhunca šele v zadnjih par mesecih, ker je kompanija uvedla priganjanje in jih prisilila, da so morali delati več kot šestdeset ur v tednu.

Lokalni dnevnik "Danville Bee and Register" je pričel s gonjo proti organizatorjem tekstilne unije. Imenuje jih prevratne elemente, ki so prišli med zadovoljne delavce in jih pričel klovati na upor proti družbi, ki je vselej "dobro skrbel" za svoje delavce.

Kriza mornarične konferencie

London, 20. marca.—Na konferenci za redukcijo mornaric se še vedno vrše tajni sestanki, na katerih se pripravajo, kako bi preprečili flasko konferencie. Francija in Italija se še nista pobotali. Direktni apel na Mussolinija je bil umaknjen.

Televizion pride na dom prihodnje leto

Chicago.—Dr. Lee De Forest, oče radija, ki je iznašel celi za radioprejemnike, je dejal zadnje dni, ko je bil na obisku v Chicagu, da prihodnje leto bo lahko vsaka hiša imela televizijo. Aparat, akoci katerega bomo gledali na gledališki oder ali kamorkoli, je že toliko izpopolnjen, da lahko pride v splošno rabo in stal bo okrog \$150. Dve radio-postaji na vzhodu Amerike se zdaj opremjata za oddajanje slik v zvezi z besedo, petjem in godbo.

Generalna stavka na Kubi

Delo je počivalo v znak protesta proti brezposelnosti

Havana, Kuba, 20. marca.—Generalna stavka na Kubi, ki ima trajati 24 ur v znak protesta proti brezposelnosti, se je začela o polnoči. Večina unij je prenehala z delom in začetek je bil miren. Edino železničarji se niso odzvali in vlaki vozijo. Vlada je mobilizirala policijo in vojaštvo. Vladni listi pišejo, da je odredba za štrajk prišla iz Moskve.

Industrijska depresija v Michiganu

Državni delavski komisar pojasnil situacijo

Detroit, Mich.—(F. P.)—Eugene J. Brock, državni delavski komisar, je v svojem govoru pred dijaki državne univerze orisal bedni položaj brezposelnih delavcev v Detroitu in drugih industrijskih mestih v državi Michigan.

Situacija postaja čedalje slabša, je dejal Brock. V Detroitu morajo dobrodelne organizacije podpirati več kot deset tisoč delavskih družin, ki so bile vržene v bedo in pomanjkanje vsled vedno naraščajoče brezposelnosti. Delavci se izseljujejo v druge kraje, ker ne morejo dobiti dela v industrijah. V zadnjih dveh mesecih se je izselilo iz države Michigan več kot 75,000 delavcev.

Akopar se imenuje ta čas najugodnejši v aktivnostih v avtomobilski in pohištveni industriji, je v Grand Rapidsu, ki je center pohištvene industrije, na tisoče delavcev brez dela. Avtne tovarne v Flintu so navadno uposlovale okrog petdeset tisoč delavcev, sedaj jih pa dela tam le okrog petnajst tisoč.

Ford kupuje avtne tovarne v Italiji

Rim, 20. marca.—Med Ford Motor kompanijo v Detroitu in Isotta-Fraschini kompanijo v Milanu, ki izdeluje luksurične avtomobile in aeroplanske motorje, so v teku pogajanja, na podlagi katerih Ford prekupi tovarne omenjene italijanske družbe. Ford namerava zgraditi tovarno v Turinu in eno že ima v Trastu. Družba Isotta-Fraschini se je že pred tremi leti zadolžila v Ameriki za poldrugi milijon dolarjev.

Tovarnarji pozivajo na napad

Charlotte, N. C.—Tekstilni tovarnarji so pričeli s gonjo proti unijskim organizatorjem in hujskalo prebivalce proti njim. Naslovili so peticijo mestni upravi, v kateri jo pozivajo, naj prepreči zborovanje delavcev v unijskem uradu, češ, da se tam propagira plemenska enakopravnost, kar je v nasprotju s tradicijami južnih držav.

Unija rešuje problem brezposelnosti

Ustanovila je denarni sklad, iz katerega plačuje podporo svojim članom

New York.—(F. P.)—V Ameriki je vsaj ena delavska unija, ki se briga za svoje brezposelne člane in se ne uda samo tožbam o mizerni situaciji. Ta unija je Amalgamated Clothing Workers. Pred kratkim je izplačala okrog sto tisoč dolarjev podpore petim tisočem svojih članov, ki so brez dela. V dveh letih je ta unija izplačala nad tristo tisoč dolarjev podpore brezposelnim iz posebnega sklada, ki ga je ustanovila v ta namen.

V Chicagu je unija ustanovila tak sklad že pred sedmimi leti. Brezposelni unijaki delavci se lahko obrne na svojo organizacijo za pomoč, kadar se nahaja v stiski, mesto na dobrodelne organizacije. Unija nudi svojo pomoč in protekcijo in brezposelni delavec vidi v njej glavno zaslombo. Član krojaške unije, ki je dva tedna brez dela, lahko apelira na izvršni odbor krajevne unije za pomoč. Njegova prošnja je potem predložena glavnemu stanu, ki potem določi podporo in jo takoj pošlje.

Krojaška industrija je letos hudo prizadeta vsled industrijske depresije in sodi se, da je nad 10% unijskih krojačev brez dela.

BREZPOSELNOST MED ZAMORCI

Nad tristo tisoč zamorskih delavcev je brez dela

New York.—(F. P.)—Industrijska depresija je hujša u darila zamorske delavce kot belopolne, kot kaže poročilo Narodne zamorske lige, ki je uveljavila zadevno statistiko. V Ameriki je sedaj 330,000 brezposelnih zamorskih delavcev in njih družine so izpostavljene veliki bedi in pomanjkanju.

Večina zamorskih delavcev opravi "najtežja dela" v industrijah, za kar prejemajo prav nizko mezd. Ameriška federacija se ne zveni veliko, da bi jih organizirala v unije in tako so ti delavci izpostavljeni brezobzirnemu izkoriščanju, in kadar pride v deželo kriza so zamorski delavci prvi, ki izgubijo delo.

Unija se zavzela za sirote

New York.—Unija za ameriške civilne svobodolce se je zavzela za sirote umorne delavke Elle May Wiggintonove, ki so bili po njeni smrti izročeni v oskrbo sirotišnici. Unija bo vložila tožbo za odkodnino proti morilec, katere je najela Loray Textile Co. za napad na stavkarje.

Pet članov drhali, ki je napadla stavkarje, je bilo pred par dnevi oproščenih krivde umora na sodišču v Charlotti, N. C., ker je družba pozvala v svojo službo najboljša odvetnika, da so zagovarjali obtožence.

Posledica delavske agitacije

Charlotte, N. C.—Agitacija delavskih unij, ki je pričela pred meseci, je rezultirala v tem, da so tekstilni tovarnarji pričeli uvajati v svojih podjetjih 55 ur dela v tednu v krajih, kjer je bilo 60 ur dela na teden nekaj navadnega. Tekstilni baroni bodo morali popustiti tudi v drugih ozirih, ako se bodo delavci borili za svoje zahteve in pokazali svojo odločnost.

Čikanski dobe davčne račune 1. junija

Chicago.—Računi davka za leto 1928 bodo v rokah posestnikov okraja Cook okrog 1. junija in računi bodo morali biti plačani do 1. julija. Tako poroča davkarski urad.

LEWIS "IZKLUČIL" KANSASKE RUDARJE

Indianapolka "konvencija" pooblastila Lewisa, da imenuje nove odbornike

Indianapolis.—Lewisova "rudarska konvencija" je v sredo sprejela resolucijo, na podlagi katere je John L. Lewis pooblaščen, da takoj vzame čarter 14. distriktu rudarske unije U. M. W. of A. v Kansasu. Na čelu tega distrikta je Alexander Howat, ki je bil zadnji teden na springfieldski konvenciji izvoljen predsednikom reorganizirane rudarske unije.

Resolucija nalaga Lewisu, da odstavi vse distriktno odbornike v Kansasu razen enega—Joseph Romaca—in imenuje "provizoričen odbor." To se izvrši radi tega, ker stari odborniki 14. distrikta "sodelujejo v splošni zaroti za uničenje U. M. W. of A." Provizorični odborniki ostanejo na čelu distrikta toliko časa, dokler se ne povrnejo "normalne razmere" v distriktu.

Lewis je v sredo zvečer naznanil "delegatom," da bo konvencija zaključena v četrtek, toda illinoiska delegacija naj ostane v Indianapolisu za konferenco z eksekutivno, da izdelajo načrt za boj z rebeli v Springfieldu.

Mooney bo še čakal v zaporu

Governor Young se ne zveni, da bi proučil dokaze o Mooneyjevi nedolžnosti

Sacramento, Cal.—(F. P.)—Governor Young še sedaj ni prepričan, da sta bila Mooney in Billings po nedolžnem obsojenju v zapor radi zločina, ki ga nista nikdar storila. Iz zadnje govorbe nerjave izjave, ki jo je podal Arthur Heeb, ki je vodil delegacijo k Youngu, da izposluje Mooneyjevo oprostitev, je razvidno, da ne bo storil nobene stopnje in bo Mooney še nadalje moral ostati v zaporu.

"Money še ni pokazal nobenega kesanja," je dejal Young delegaciji, "zato se ga ne more smatrati za dobrega državljanca." Governor je sicer priznal, da je bilo mnogo izpovedi, ki so bile prednešene na obravnavi proti Mooneyju diskreditiranih, a je vztrajal, da ve za druge evidence, katere pa ni imenoval, ki pa dokazujejo, da Mooney in Billings nista tako nedolžna kot se jih skuša prikazati v javnosti.

Governor se je izogibal odgovoru na vprašanje, zakaj je zadevo izročil v druge roke, mesto da bi sam pregledal dokumente, ki pričajo o Mooneyjevi nedolžnosti, kot je bil objubil, da bo storil. Z molkom je Young pokazal, da se za tem skrivajo politične ambicije, ker se boji, da bi mu akcija utegnla škodovati v njegovi karieri.

Cevlarska industrija v Massachusettsu

Boston, Mass.—Cevlarska industrija je edina v državi, ki zaznamuje napredek v zadnjih par mesecih. Produkcija se je zvišala in tovarne so upostile več delavcev, ki pa prejemaajo manjše mezde kot so jih pred enim letom.

Tročki nevarno bolan

Carigrad, 20. marca.—Leon Trocki, bivši sovjetski vodja v Rusiji, je zelo nevarno bolan na vnetju pljuč. Večerja je spiral na svoje prijatelje, naj mu pomagajo dobiti vstop v Francijo, kjer bi morda še našel zdravje. Turška klima je zanj pogubna.

Ameriške mezde padle 200 milijonov dolarjev

Washington, D. C.—"Nakupovalna moč ameriških delavcev je od zadnjega septembra do januarja padla za 200 milijonov dolarjev," je rekel senator Wagner v teku razprave o brezposelnosti. Ena tretjina tovarov v Združenih državah je zadnji teden v septembru izplačala \$98,635,000 mezde, prvi teden v januarju pa \$82,000,000. To znači 16 milijonov manj in za vse industrije v deželi približno 200 milijonov manj.

Delavski tajnik se obotavlja

Mika ga senatorska toga, a ni gotov, če jo bo dobil

Washington, D. C.—(F. P.)—James J. Davis se previdno spuša v politične valove, da si zausigura senatorsko kandidacijo pri primarnih volitvah proti veleblistu Grundyju, ki je bil imenovan zveznim senatorjem po governerju Fisherju potem, ko je senat odklonil sedeš Vareju, političnemu bosu v državi Pennsylvaniji, radi volilne korupcije. V slučaju, da bo Grundy porazil Davisa pri volitvah, se bo Davis težko ločil od službe delavskega tajnika in morda bo spet util dolžnost, da obrni položaj, "da bo tako še nadalje služil svojemu narodu." To je tudi vzrok, da Davis še ni podal svoje resignacije.

Lahko se pa zgodi, da bo predsednik Hoover poslušal svet zakladniškega tajnika Melona, ki je poslan kot velik ljubljenec lobista Grundyja, in mu sugestiral, naj zapusti službo. Lahko pa se tudi zgodi, da bo Mellon namignil Hooverju, naj Davis ostane na svojem mestu in tako oglaš svojo negotovost, da porazi Grundyja.

To obotavljanje, ki je vidno v vseh Davisovih javnih nastopih, je postalo že tragično. Situacija v delavskih unijah je sedaj taka, da se voditelji ne morejo zediniti, kdo naj nasledi Davisa v slučaju, da resignira. Val unijskih uradnikov, čijih imena so prišla na listo kot možni kandidati za delavskega tajnika, so se že naveličali govorice o Davisoni resignaciji, ki neče priti.

Največ upanja, da dobi mesto delavskega tajnika v slučaju Davisona resignacije, ima še W. N. Doak, predsednik bratovščine železniških spremnikov. Njemu nasprotuje Robertson, predsednik bratovščine železniških kurjačev, ki je bil tudi že omenjen kot možni kandidat. Drugi kandidati so Thomas Fisher ty, predsednik unije zveznih uslužbencev, John Frey, tajnik unije kovinskih delavcev, in Victor Olander, tajnik državne delavske federacije v Illinoisu.

Demonstracije v San Franciscu

"Boljša" družba se je pomohovala brezposelnim delavcem, ki so se zbrali pred mestno hišo

San Francisco, Cal.—(F. P.)—Te dni so bile ponovno v teku demonstracije brezposelnih delavcev pred mestno hišo. Do izgredev ni prišlo, ker se je policija obnašala še precej mirno. Pohod po ulicah do mestne hiše je vodil Harold Harvey. Bila je žalostna procesija brezposelnih delavcev, med katerimi je bilo mnogo mater s svojimi otroci.

Pri prvi demonstraciji brezposelnih delavcev je bil aretiran Sadaiči Kenmostu, japonski delavec, kateremu zvezne oblasti groze sedaj z deportacijo. Takrat je policija aretirala nad petdeset delavcev, ki so bili pozneje obojani v zapor na obtožbo nespodobnega obnašanja.

GONJA PROTI RADIKALNIM DELAVCEM

Whalen predmet ostre kritike radi priganjanja radikalcev, ki se ne strinjajo s taktiko policije

New York.—(F. P.)—Gonja policijskega komisarja Whalena, ki jo je pričel bombastično proti radikalcem v New Yorku, slična oni, ki jo je začel justični tajnik Palmer l. 1920, je naglo ma končala radi protestov, ki so prihajali od vseh strani na Whalena in newyorško mestno upravo. Policijski komisar je ša pred nekaj dnevi bahavo vpil, da ima na svoji listi deset tisoč komunistov, katere so odkrili njegovi špioni, da so zarotili, da izpodkopljejo temelje ameriškim institucijam. Whalenovo vpitje je vtihnilo, ko se je izvedelo, da komunistična stranka v New Yorku komaj šteje toliko članov. Whalen je tudi zagrošil, da bo prisilil korporacije, ki imajo v svoji službi radikalce, da jih odslove. Na njegovo grožnjo se je oglašilo 18 profesorjev iz Columbia univerze, ki so pokazali na nelegalnost take akcije, ako bi jo policijski komisar v resnici začel.

Radi velike opozicije, ki je nastala radi njegove brezobzirne taktike, ko je skušal potlačiti civilne svobodolčne državljane, ki so drugačnega prepričanja kot Whalenova policija, je bil prisiljen umakniti se v svoje prostore.

Prominentni newyorški odvetniki, med njimi Henry T. Hunt, so izjavili, da bi se Whalen podal v nevarnost proskucije kot določa federalni kazniški zakon, ako bi povzročil odslovlitev radikalnih delavcev radi njihovih idej. Ako bi ti delavci bili v resnici krivi prevratnih dejanj, so izjavili odvetniki, bi morali biti obtoženi v smislu zakona in zadeva bi se potem morala obravnavati na sodišču.

Norman Thomas, predsednik soc. stranke, ki se je te dni vrnil v New York s svoje govorniške ture, je dejal, da ni v nobenem drugem mestu videl takega priganjanja radikalcev kot v New Yorku. Policijski komisar ima v svoji službi veliko število špionov in detektivov, katerih glavna naloga je povzročati nemire in izgrede. Newyorški socialisti so tudi apelirali na župana Walkerja, naj prisili policijskega komisarja na resignacijo.

Gonja proti radikalcem je pričela tudi v šolah. Učiteljice v javnih šolah so dobile posebne instrukcije od superintenta O'Shea, naj kaznujejo otroke, ki bi izostali od pouka 6. marca, to je, na dan, ko so bile v teku demonstracije brezposelnih delavcev. S tem je hotel superintendent izvajati pritisk na starše, da ne bi vzeli svojih otrok s seboj na omenjeni dan.

Pridelovanje tobaka se ne izplača

Knoxville, Tenn.—V proklam letu so tobačni farmarji pridelali dvakrat več tobaka kot l. 1928, dobili so pa zanj le eno tretjino več denarja. Tobačni tovarnarji manipulirajo s cenami in tako kujejo dobiček zase. Edina od pomoč bi bila, ako bi farmarji ustanovili svoje zadruge, toda radi konservativnosti farmarjev je zadržna ideja še daleč od urešičenja.

Primo pokopano

Madrid, 20. marca.—General Primo de Rivera, bivši španski diktator, katerega je zadela kap zadnje nedelje v Parizu, je bil večerjal pokopan v velikimi vojaškimi in cerkvenimi ceremonijami v Madridu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna: za Zdravne Glave (Seven Chicago) in Kanado \$0.20 na leto, \$2.00 za pet let, \$1.20 za šest let; za Členstvo in Členu \$1.50 za leto, \$12.50 za pet let; za članstvo \$0.50.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$0.50 per year, Chicago and Clero \$1.20 per year, foreign countries \$0.50 per year.

Čena oglasov po dogovoru.—Nakladaj se ne vrstilo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s Matos: PROSVETA 2517-37 South Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Glasovi iz naselbin

JRZ in primorski Slovenci

Cleveland, O. — Kot je znano slehernemu, je zadnja svetovna vojna storila velik preobrat. Z razsulo Avstrije se je zemljepisna meja predurovala in s tem preobratom so bili prizadeti vsi narodi. Eni so dosegli boljše razmere, druge pa je zadela slabša usoda, kot je pač navadno slučaj za vsaki vojni.

Po preobratu se vrše razne obletnice osvobodjenja nekaterih drugih pa, ki so padli še v večji mizeriji in tlačanstvo, ne morejo in ne smejo manifestirati svojih zahtev. Praznovanja obletnic raznih narodov so se iz simpatije vršila tudi v Ameriki, mi Slovenci pa se zasužnjenih in tlačanih primorskih Slovencev je malo spomnimo v njih žalostni obletnici trpljenja in sužnosti.

Ko se je ustanovilo JRZ, je bilo oduševljenje za to ustanovo veliko, kajti cilj te organizacije je bil: svoboda Primorcem. Da pa je ta agilita in navdušenje kmalu nehala, je bil gotov vzrok za to. Članstvo JRZ je bilo razočarano radi nenaadne okupacije naše Primorske po Italiji. Tega razočaranja so se glavni faktorji JRZ dobro zavedali in to jim je dobrodošlo da se ta organizacija razpusti da lažje sežejo po denarju. Ako se kdo oglasi o zadevi JRZ, je hitro po njem kot da nima nobeden več pravice se vtikati v to zadevo.

Pod naslovom "Reševanje primorskih Slovencev" odgovarja A. Garden na moj odgovor z dne 31. januarja, in gotovo ste čitali v "Proletarcu" spis ali norevanje iz primorskih Slovencev in moj odgovor na istega, ki je bil moj, čeprav pravi Garden, da ni. Pisec namiguje, da ni bil namen pisati dobra želja do vprašanja primorskih Slovencev, ampak da izhaja iz političnih motivov. V mojem pisu sem se poslužil poštenja, faktov, katerih on s svojim sumničjem ni ovrgel. Resnica v oči boče in ker se tega zaveda, so mu dobro dole na pomoč tudi pisec solzavcev, objokancev itd., in s tem je pokazal svojo stran iskrenosti.

Njegova citiranja na par mojih stavkov, kot vidim, se mu zde merodajna in pravi, da je spis konflikt in političen, brez vrednosti. Ker se ne more primorskim Slovencev direktno nič pomagati za njih osvobodjenje, je po mnenju pisca nepotrebna vsaka direktna ali indirektna pomoč. Sicer naši ljudje v Jugoslaviji niso takega mišljenja kot pisec, in tudi ne spe. V Jugoslaviji je pribežalo na tisoče primorskih Slovencev in tem ljudem gre na roko v vseh slučajih Jugoslovanske Matica in podobne ustanove.

Ako bi bili češki narodni voditelji kakšni pesimisti, gotovo ne bi več desetletij vodili boja in se pripravljali za doseg svobode češkega naroda. Oni niso bili o-mahljivi kljub neprestanemu pritisku od strani Nemcev, marveč so bili vztrajno na delu za svoj narod v sami Avstriji in po drugih državah. Ob času vojne je šlo na stotine čeških prostovoljcev v boj proti Avstriji za svobodo češkega naroda. Sam sem bil navzoč v Clevelandu, ko so se češki prostovoljci poslavljali ob svojih žaročeh in mater ter žen. To me je globoko ganilo in mislil sem: kaj pa mi, Slovenci? Čehi niso bili v vprašanju svobode polje misli, ampak so sledili poteku časovnega razvoja in so bili pripravljivi, da jih kdo ne prevrta. Niso čakali Marksovega odrešenja na njih zemlji in jih klicali na pomoč. Ne! Oni so se kot narod postavili v bojne vrste z "uma svetlim mečem", in ko je prišla sila, prišli so za orožje in si priborili svobodno Čekoslovansko.

Glede imovine JRZ piše Garden, da bi bil vedno pripravljen jo vporabiti za prevrat fašizma, ali za odpravo političnega tiranstva primorskih Slovencev ali pripravnega trenutka ni še pisec videl. Deset let je minulo njegovega študiranja o "propoziciji" za prevrat italijanskega fašizma, in ga ni videl. Deset let trpljenja po je-

čah in raznih krajih umira narod prišline smrti in on se ne zaveda, da ti ljudje potrebujejo pomoči in usmiljenja od strani naroda. V vseh teh letih se pa zaveda, da mu je bližje imovina JRZ kot narod, katerega imovina črpa v svoja namene. Ako bi se pisec zavedal vprašanja, s katerim se je baje večkrat bavil, bi drugače govoril in blagajna JRZ bi morala danes šteti najmanj trideset tisoč dolarjev, s katero vsoto bi se za doseg osvobodjenja naših Primorcev velike pomagalo.

Po njegovem mnenju ni Jugoslovanska Matica izprmenila položaja primorskih Slovencev tekom nje obstoja in dela niti za eno stopinjo. Matica je v prvi vrsti kulturna in humanitarna institucija. Da pa ni bolj vidnega uspeha, je kriva naša nesloga, ker so gotovi ljudje pri enakih vprašanjih vse kaj drugega samo Slovenci ne.

Glede rapalske pogodbe ali prodaje naših Italiji, moramo zgripisati to tudi tedanjim slovenskim voditeljem, ki niso čutili v svojih srcih in ne delali za narodov blagor in njega svobodo. Če bi ne bilo teh napak, če bi bila enotna fronta, bi bili zmazali na celi črti. Kdor ni upošteval naravnih zakonov naroda, ni vreden pohvale, pa bil to Trumbić ali kdo drugi. Za jugoslovanski odbor v Londonu niso člani JRZ nič prispevali; denar pa smo nabirali za JRZ, in če se objavljajo račune, je to pa dolžnost tistih, ki imajo imovino v oskrbi in gotovo jih zastojni ne. Zadanje čase pa so ti račun izostali, kaj je vzrok, ne vem, priporočljivo pa je, da se jih da v javnost.

Nadalje piše: V Rapalski pogodbi je Jugoslavija odstopila Primorje Italiji brezpogojno... da lahko dela fašizem z našimi ljudmi kar hoče... in Jugoslovanska vlada ni še pokazala najmanjše volje, da se zavzame za primorske Slovence. Tako more govoriti le oni, ki ne pozna svetovne politike in se potem takih fraz pri vsaki priliki poslužuje. Mlada Jugoslavija, iz treh ali več narodnostnih vej zgrajena država, ima velike notranje spore in boje, in kljub temu dobro napreduje in se drži pri življenju, kljub temu, da se jo od zunaj pritiska na pogin. Toda, če malo premetrmo življenski položaj velikih držav in narodov, moramo nehoti konstatirati, da preživlja mlada Jugoslavija težke, zelo težke notranje boje: Zakaj ni vaša stranka, ki si jemlje nekaj monopol reševanja splošnih vprašanj, pokazala dobre volje za "modifikacijo" rapalske pogodbe in za osvobodjenje primorskih Slovencev? In kaj je izvedla v prilog temu?

Garden priporoča "rodoljubom" da se zavzamejo na boj proti fašizmu. Seveda, boj proti fašizmu pa ne sme sloneti na nacionalistični podlagi! Po mnenju pisca je boj proti fašizmu na nacionalistični podlagi nevaren. Zakaj je nevaren, bi moral pisec podrobno pojasniti. Ako ima Garden kaj dobre volje za osvoboditev primorskih Slovencev, bi bila tudi njegova dolžnost dati za začetek boja direktive, kako se lotiti tega boja, ker vaši namigi niso nobeno resno delo.

Jugoslovanska Matica ne bazira na internacionalni podlagi in ker ni, ali ne vrši v sedanjem času veliko dela? Koliko je vaša stranka storila že proti fašizmu in pomagala zasužnjenim Slovencev in Primorju, ubežnikom v Jugoslaviji in po drugih delih sveta?

On prorokuje osvobodjenje primorskih Slovencev potom delavske stranke. Drugi veliki narodi se v prvi vrsti drže principa nacionalizma in domačega kapitala, od katerega so odvisni. Iz kakšnega razloga naj bi se slovenski kmet, delavec kar tjavendan pridružil internacionalni in podiral svoj lasten dom v korist drugih? Narod na svoji lastni zemlji, ali kjerkoli že bodi, potrebuje naobrazbe, in kadar bo toliko izobrazben, da bo znal razsoditi, kaj mu koristi in kaj škoduje, takrat bo srečen, sam svoj gospod na svoji lastni zemlji. Znanje, izobrazba le je enega vi-

dika ne zadostuje, ampak splošno znanje o splošnih potrebah.

Smo ljudje, po narodnosti Slovenci, ki se tega tudi povedamo. Sem ponosen tar ne potrebujem "iskanja bruna" kjer ga ni. Pisec dobro ve za "bruno", to mu daje tudi povod, da se za "bruno" poteguje. To je tiste vrste zdravilo, s katerim se njihova stranka maže. Imovina JRZ, ki popravici njim ne pripada, se izkorišča v druge namene, in ne, za kar je bila namenjena. Za izpeljavo njihovih nakan se postavljujejo njim priličnih sredstev. Moj odgovor Proletarcu je bil priobčen v dnevniku "Prosveta", katerega čita nekako čez šest tisoč čitateljev. Njegov odgovor proti mojemu spisu pa v obilgati številki, katero čita okrog 40,000 čitateljev. To jasno dokazuje, da je njegova "milost" nekaj več, radi tega je mogoče upravičen, da čita njegov odgovor 40,000 članov SNPJ, da bolj izvedo o vprašanju njegovega stališča.

Hvala lepa za tako bratsko enakopravnost! Z rodoljubnim in narodnim pozdravom!
Andrej Krizmanič.

Niso slišali radio-konzerta

Elyleth, Minn. — Četudi nisem "umetnik" v dopisovanju, sem se vseeno namenila, da napišem v Prosveto par vrstic, ker so dopisi iz naše naselbine tako redki. Z delom gre slabo; moki ki tožijo, da je treba trdo delati, zaslužek pa je picek. Vreme je še vedno mrzlo, kar znači, da bomo še čakali na regradovo slato.

Zadnje čase se je med rojaki pojavila nekakšna samoučelna bolezen. V teku nekaj dni so si kar trije rojaki vzeli življenje. Rabili so tale sredstva: vrve, strup in svinec. Kaj jih je gnalo v smrt, mi ni znano.

Naj omenim, da sem šla na povabilo v soboto, dne 15. marca zvečer poslušat k prijateljici slovenski radio-konzert, katerega je priredil A. S. Mislija sem si, da bo to pač nekaj posebnega. Šla sem z mojima hčerka-ma v nadi, da bomo slišale g. Banovca. Z veseljem smo pričakovale osme ure, ko je imel biti proizvajan slovenski radio-program z oddajne postaje Čikaške delavske federacije WCFL v Chicagu. Pa zaman. Bil sem razočarani. Sem pa rekla: Argot, to so nas spet potegnili za nos. Bom pa prihodnjic bolj previdna.

Kar je preveč je preveč. Tako grdo se zlagati vsemu slovenskemu narodu, pač ni lepo. Boljše bo, da povabimo g. Banovca sem, da ga bomo zagotovo slišali, na Amerikanskega Slovencev pa se ne bomo več zanašali, ker nas je že dvakrat potegnili. V tretjic bomo bolj previdni. Alojzija Chernagoy.

Prosveta se ji dopade

San Francisco, Calif. — Pred par dnevi sem dobila cel kup časopisov, med njimi tudi A. S. Poslala mi jih je neka oseba, ki je brez dvoma mislila, da me bo s tem razveselila. Bilo pa je obratno. V A. S. ni drugega kot same čenče, že tisoč let stare. V njem ne vidim nič podučljivega, kar bi pomoglo k napredku in izboljšanju današnjih razmer.

Čenjeni čitatelji in člani SNPJ! Poprimite se dela, da razširjate dnevnik Prosveto, ki je resnično delavski list, pisan v delavskem duhu. Sprevidela sem, da sem šele sedaj na pravi poti, od kar čitam Prosveto. Pred desetimi leti, ko sem prišla v San Francisco, sem bila navdušena za A. S., pa sem spoznala, polagoma, da je le Prosveta list, ki se bori za nas, nam odpira oči in nas dnevno podučuje ter seznanja o vsem, kar je neobhodno potrebno za nas delavce.

Pustni čas je za nami in hrup se je polegl. Pusta smo tukaj obhajali na tako lep in dostojen način, da je pepelnica prinesla težko glavo marsikomu. Rajali smo veselo kot malo kdaj in Pusta smo pokopali po običajnih ceremonijah.

Meseca januarja je tukaj preminul rojak Anton Stefančič, rodom iz Lokvica pri Metliki, dne 12. marca pa je umrl rojak John Fir, doma iz Gabrovca pri Metliki. Prvi je bil član kluba "Slovenije," kateri mu je izkazal zadnjo čast na dan pogreba. Oba zapuščata

družice. Na pogrebu J. Fira je bil navzoč tudi Matija Pogorelec, znaš širom slovenskih naselbin kot večni popotnik in menda sednji slovenski gotovalni trgovec z zlatino. Želim, da bi se on kaj oglasil s kakšnim dopisom.—Sokica s hriha.

Smrt rojakinje

McCormick, Kans. — Z boleščjo v srcu naznanjam, da nam je dne 28. februarja ugrabila smrt našo mater in soprogo Josephine Veng. Bolehata je štiri leta in končno podlegla nezpani boleznii v starosti 44 let. V Ameriko je prišla pred 23 leti iz vasi Vrh. fara Buška na Bolenjakem. Zapustila je mene in devet otrok, izmed katerih je najmlajši star sedem let. Pogreb se je vršil dne 3. marca po katoliških obredih pod vodstvom People's Undertaking Co. iz Frontenaca.

Tem potom izrekam najprijetnejšo zahvalo vsem, ki ste stali pokojnici na strani tekom njene dolge in mučne bolezni, pomagali pri pogrebu, za poklonjenje venci in za veliko spremstvo pri pogrebu. Tebi, draga Josephine, naj bo lahka ameriška gruda. Anton Veng in otroci.

"Poročna noč" v Bridgeportu — Bridgeport, Ohio. — Naj nekoliko poročam iz naše naselbine. Razmera so jako slabe, ker dela se le po dva dni na teden in večina še toliko ne. Zaslužek je izredno slab. Upanja imamo, da se bo kmalu bolj delalo.

Naj omenim, da se bo tukaj vršila dne 10. maja igra "Poročna noč", spisal Ivan Molek, katero priredi dramski odsek tukajšnjega socialističnega kluba. Predstava se prične točno ob sedmi uri zvečer. Med dejanjii nastopita dva zamorska humorista v angleškem jeziku, ki sta znana vsjed lastnosti, da z nastopi povzročata veliko smeha. Vahim tudi rojake iz drugih naselbin, da nas obiščejo ob tej priliki, za kar jim ne bo žal. Po igri se bo vršila plesna zabava in igrala bo pristna slovenska godba. Vrši se v društveni dvorani na Boydsvillu. Josephine Sodnikar.

Spomini na čevljarja

Virginia, Minn. — Vsakovrstni obrabi jedilecvi mi prihajajo pred oči in mi vzbujajo dokaj različne občutke. Že v rani mladosti sem z velikim zanimanjem opazoval vsakega čevljarja, kako je zajemal iz sklade. Žlico je obvladoval imenitno in jo nosil z veliko preciznostjo in spoštovanjem v usta. Po vsakem žliku je navadno uprl žlico ob mizo, izpraznil goltanec z zamolklim in težkim požirov in upri oči v sklado za prihodnji naskok.

Nam, ki smo ga gledali izza peči, je vzbujal večji tek do jedi kot pa jed sama. Blagovali smo ga in želeli biti na njegovem mestu. Prav nič ni bil podoben ljudem, ki pri mizi hvaljivo jedi, a se vedejo kot bi jedli ščurke. Nauk: vedi se pri mizi dostojno in ne delaj kislega obraza, ako ti jed mogoče ni preveč po okusu.—J. Kovacich.

Zaprli velik rov

Johnston City, Ill. — Osemsto rudarjev je izgubilo delo, ko je tukaj prenehalo delo za nedolgaen čas v Old Ben premogorovu št. 18. Kompanija je aspirira rov dne 13. marca, češ, da nima trga za premog.

Pri tem smo jako prizadeti člani društva št. 91, ker smo bili večina vsi zaposleni v tem rovu. Od 15. marca 1929 do 13. marca 1930 smo delali 76 dni. To je slavna Hooverjeva proseriteta.—Paul Comprer.

Vladna regulacija javnih naprav

New York. — Poizkus liberalcev, ki skušajo regulirati poslovanje elektrarskega trusta, se bo izjalovil, je dejal Louis Waldman, član soc. stranke. Edina rešitev tega vprašanja leži v programu soc. stranke, ki zahteva, da ljudstvo lastuje in kontrolira javne naprave.

Krojka unija podpira hrovsce

Chicago. — Amalgamated Clothing Workers unija je te dni poslala denarno podporo 532 članom, ki so izgubili delo v zadnjih mesecih valed industrijske depresije.

Knjige in revije

Med brati. Vesela igra v enem dejanju. Spisal Ivan Molek. Založila S. N. P. J. — Igra je namenjena propagandi S. N. P. J. in zato je priporočljiva družtvom za obletnice in proslave. Dobi se pri upravnistvu Prosvete.

Svoboda, mesečnik za delavsko kulturo. Druga številka tega letnika vsebuje nadaljevanje zelo dobre znanstvene razprave "Izvor vere", članek "Nova žena" od St. Zweiga, kritico "Strel v grlo", spisal Jože Bor, dalje: Edgar Wallace, Bankarjeva družba, Gledališka kritika v Rusiji, Prijatelj prirode in Delavski sport. — Tretja (marčeva) številka pa vsebuje: Izvor vere (nadaljevanje), Diskuzija o socializmu, Peter Panter: Opozicija; Talpa: Novi ruski roman, Društveno življenje, Kritike delavcev o knjigah Cankarjeve družbe, Dramatika, Prijatelj prirode in delavski sport. — Revijo toplo priporočamo. V Ameriki se naroča pri upravi Proletarca, 3639 W. 26th st., Chicago, Ill. in stane \$1 na leto.

Radniška Zaštita. Socijalno-politička revija. Druga številka ima obirno vsebino raznih koristnih stvari za delavstvo. Priporočamo hruvskim čitateljem. Stane \$2 na leto. Naslov: Zagreb, Mihanovičeva ul. br. 3/III, Jugoslavija.

MOZGANI IN BREZČIČNIŠTVO

Ali žive osebe, pri katerih so možgani zaradi svojevrstne gradnje sposobni sprejemati brezčične vesti? In mar ne bi zaprli v blaznico takih ljudi, češ, da imajo halucinacije, blodne prišluhe? Ti vprašanja razglasa angleški zdravnik, dr. Lenard Avery, po tisku bistrim raziskovalcem. "Ta misel se mi je vrnila ob temle dejstvu: nedavno sem imel v umobolnici priliko precej dolgo govoriti z nekim bojnikom. Po tem pomanku sem dejal psihiatru: Tega moža so potpoto pomotoma zaprli. Žli se mi čisto zdrav na duhu. — Pri norcih se človek vadaš prevari, mi je odvrnil ta strokovnjak. Kar vprašajte ga, ali ne sliši melodij v zraku. — Vprašal sem tega "haluciniranca," ki mi je odgovoril prav mirno, da v istini čuje godbo in da se zato še ne šteje med blazneže. — Kaj ni valiki francoski modrijan Bergson primerjal človeške možgane s telefonsko centralo? In ne bi li po odkritju televizije (daljnovidnosti) po pravici taisto domnevo uporabljali pri osebah, ki imajo sluhovna halucinacije? Spržil sem ta problem, zaključuje dr. Avery, v nadi, da se bodo blazniški zdravniki, ker imajo več prilike za duševne raziskave, naposled odločili za takšno proučevanje."

PES IZVRŠIL SAMOMOR

Iz Lucee v Italiji poročajo o psu novofundanske pasme, ki je po smrti svojega gospodarja zavrnil vsako hrano. Gospodar je umrl izven hiše in pes, ki ni videl, da bi se vrnil, se je skrtil v temen kot. Od časa do časa se je plazil po stanovanju, kakor da nekoga išče. Čez nekoliko dni se je spravil po stopnicah v podstrežje in ljudje, ki so mu sledili, so imeli komaj še priliko videti, kako je tam odpril prikrito okno in skočil v praznino. Na kamenitem tlaku je obelzel ves razbit. O slinih slučajih samomora pri psih in mačkah ali vsaj o vedenju, ki bi ga imenovali pri ljudeh samomor, so poročali že opetovano. Znani Lombroso je n. pr. opisal kopico takih slučajev po pripovedovanju verodostojnih prič.

Ameriško življenje

Gola resnica

Mis Dorina Chapman je bila aretirana. Njen delodajalec, trgovec z žensko robo, jo je obtožil, da mu je pokradla za \$600 oblek. Ko je prišla obravnava, je Dorina odločno tajila krivdo. Rekla je, da sta nedolžnost in resnica na njeni strani. Trgovec je pa dokazal, da on trdi resnico in porota je spoznala Dorino krivno.

"Prvi deli obsodbe se glasi," je povzel sodnik, "da obtožena tako povrne tožniku vso ukradeno obleko."

"To ni mogoče," je prestrašeno zykliknila Dorina in silno zardela v lica, kolikor ni bilo na njih pudra. "Vae, kar je na meni, je ukradeno," je sramežljivo priznala.

"Vae?"

"Vae do zadnjega kosa!"

"Stopite v tiste sobo, slecite se in podajte vse ven!" je komandiral sodnik. Dorina je stopila v sodnikovo privatno pisarno in potem so v praleskih zletete iz soba v sodno dvorano sledeče reči:

Ena vrhnja suknya. Ena črna obleka iz aifona. En čevlječek. Drugi čevlječek. Ena svilena nogavica. Druga nogavica. Ene hlačke. En braziljer...

Sodnik in ostali so gledali in zadrževali sapo. Ko je priletel zadnji kos skozi vrata, so se prišli za glavo. Sodnik se ozre proseče po gledalcih.

"Ali ima kdo kakšno žensko krilo — vsaj nekaj — za prvo sijo? Kakor vidite, je obtožena v oni sobi popolnoma naga. Nekaj je treba storiti..."

Nihče ni mogel ustreči. Sodni sluga je bil poslan v bližnjo prodajalnico in prinesel je ceneno hišno krilo in par copat.

"Tako!" je nadaljeval sodnik, ko je Dorina prilezla na dan tenko obletina. "Drugi deli obsodbe se pa glasi: "Šest mesecev zapora."

Dorina je objubila, da se bo v teh šestih mesecih naučila šivati obleke.

Edison je star

Edison je star 83 let in še vedno dela na iznajdbah. Pred nekaj dnevi je rekel v Floridi, da bo zadovoljen, če bo živel še pet let. V tem času upa dovršiti svoj proces proizvajanja kavčuka iz navadne plevelne rastline, ki je znana v Ameriki z imenom "goldenrod".

Edison je veliko koristil človestvu. S svojimi iznajdbami električnega značaja in strojev je ustvaril milijarde in milijarde dolarjev novega kapitala in stotine in stotine parazit-skih milijonarjev, ki žive od tega kapitala; obenem je olajšal življenje milijonom ljudi. Njegovo polje je bila elektrika.

Danes, pod starost, je začel na drugo polje. Edison se je popolnoma udinjal Fordu in Firestonu. To sta njegova dva največja prijatelja. Ford je magnat avtom in Firestone je magnat pnevmatik ali gumijastih obrobov (rubber tires) za kolesa avtov; oba imata vzajemne interese. Najmanjšega dvoma ni, da sta Ford in Firestone opelata Edisonsa toliko časa, da se je lotil silnega problema, kako bi Američan producirala cenen kavčuk doma. Vprašanje kavčuka je zelo akutno za Forda in vse druge avtomobile magnate. Amerika proizva in poseduje čez 80 odstotkov vseh avtov na svetu — ves kavčuk za to ogromno produkcijo pa mora importirati iz tujine. Sirov kavčuk se prideluje v Afriki in Anglija ima brez malega monopol zadevnih plantaž. Kavčuk je danes edina večja dobrina, katere Amerika nima.

In rešitev tega vprašanja so naložili Edison! Najmanjšega dvoma ni, da bo prej ali slej odkril kemijski proces izdelovanja umetnega kavčuka. Ključ je v kemiji. Ali pa more dobiti ta ključ Edison, ki ni kemik? Zelo dvomimo. Kje je zapisano, da je iznajditelj gotove stroke zmogel vsake stroke?

Edison je star. Njegova odločnost odpo-veduje čim starejši je — in zato ga izrabljajo.

To je morda začetek

Pred par leti je Prosveta pisala, kako veliki osli so današnji vladarji, ki kakor blazni tekmujejo v proizvajanju streliva in zapravljajo v ta namen ogromne vsote denarja, ki ga preajo iz ljudstev. Čez nos lahko pride iznajdba ali odkritje, ki stori eksplozivne ne le nevarne za vojno, temveč tudi nevarne onim, ki jih kupujejo. Sugerirana je bila možnost žarkov, ki užgejo in razstrele vse eksplozivne snovi iz vsake daljave. Na primer: armada marsira kje v Franciji ali Pennsylvaniji pa pa de žarek iz — Moskve in v hipu so vsi paboji za puške in vse granate, bombe in druge nabite stvari izstreljene in razstreljene. Ali narobe: armada marsira v okolici Moskve in žarki pridejo iz New Yorka. Če se to uresniči, koliko so potem vredni vsi topovi in vse puške na svetu?

To je bilo le mišljeno, pisec pa ni najmanj dvomil, da se strokovnjaki marsikje ukvarjajo z haš to možnostjo in stikajo za neznanimi naravnimi silami. Da so se ukvarjali, je bilo potrjeno ta teden iz Berlina.

Vest iz Berlina se glasi, da je mlad nemški inženir odkril žarke, ki užgejo in izstrele puškin naboj in topovsko granato na 60 čevljev dalje. Vest zaključuje, da inženir pridno izpopolnjuje svojo iznajdbo, za katero vlada v Nemčiji veliko zanimanje.

Zanimanje, da! Še večje zanimanje in obenem — razočaranje bo vladalo v palačah "jackassov" vseh dežel, kadar moč žarkov naraste na 60, 600 in 6000 milj dalje! Vsak začetek je skromen.

V Nebraski je bil neki tat iz navade obsoben na trideset let ječe, ko je ukradel trideset centov. Eno leto za vsak cent.

Pred par dnevi je pa bil pomožni manager neke banke v Los Angelesu obsoben na petnajst mesecev ječe, ko je poneveril \$60,000. En mesec za vsakih \$4000.

V biblijskih časih so osli govorili. Dan-današnji ni več tega. Osli samo še molče prikimavajo, ko sveti mošje govore...

Najboljše plačan "rudar" na svetu je Lewis. Ali je organiziran?

Vesti iz Jugoslavije

Konferenca banov v Beogradu

Beograd, 23. feb. 1930.
 V Beogradu so se zbrali vsi vrhovni predstavitelji banških uprav v Jugoslaviji — bani, da rešijo po navdilih osrednje vlade kopico tekočih aktualnih problemov. Danes, 23. februarja je bila svečano otvorjena prva seja konference banov v Beogradu. V imenu vlade je pozdravil navzoče bane dr. Sverljuga, jugoslovanski finančni minister. Opozoril je vse banovinske zastopnike na stanje državnih financ, kajti glavni problem, ki ga ima rešiti konferenca banov v Beogradu, je sestava proračunov za posamezne banovine. Prav tako se je podrobno treba sporazumeti s finančnim ministrom glede financiranja banških uprav.

V svojem važnem govoru je dr. Sverljuga povdarjal stališče osrednje vlade, ki ga ta zavzema napram posameznim banovinam. Glavne smernice vsadne politike v zvezi s financiranjem banških uprav se imajo točno realizirati.

Nato se je na prvi oficijelni seji določil še nadaljni dnevni red in konferenca nadaljuje s delom 24. februarja. Pričakuje se, da bo trajala konferenca radi obširnosti in važnosti vseh tihih se predmetov najmanj štiri dni.

V kraljevici grade veliko ladjedelnic

ni viharji so pretrgali železniške in telefonske zveze. Poleg tega pa je tudi lavina zahtevala več človeških žrtev. Doslej so izpod lavine izvlekli 16 trupel.

Promet na Jadranu je bil za dva dni ukinjen. Mnoge ladje so napravile velike zamude. Druge so sploh ostale v lukah, ker je vihar divjal neprestano.

Smrtna nesreča v opekarni
 Opekarna "Emona" se nahaja zunaj Ljubljane na Brdu. Tu je zaposlenih vedno večje število delavcev. Letos so s kopanjem ilovice že pričeli, ker ni snega in je dokaj lepo vreme. Nič hudega sluteč je 28. februarja odšel na delo v "jamo" tudi delavec Leopold Belič, podomače "Fizolec" iz Brda nad Višem. Bil je zaposlen kot kopač in je delal na akord, da bi več zaslužil, ker so v opekarni zelo slabe plače. Da bi nakopal več ilovice, je Belič zelo globoko izpukal zemljo, da bi se potem zgornje plasti ilovice sesule. Izkopal je še precejšen rov. Nenadoma pa se je usula nanj velika množina ilovice, ka ga je vsega zasula. Blizu delajočih kopači so prihтели Beliču fakoj na pomoč in ga izvlekli iz ilovice v nezavestnem stanju. Tekoj so ga pripeljali z rešilnim avtomobilom v deželno bolnico, toda je nesrečnež še tekom dneva vsled težkih notranjih poškodb podlegel.

Odgušeni rudar se vrge pod vlak
 V kočevskem premogovnem rudniku je bil zaposlen 24 letni rudar Jože Zakrajšek. Zadnja redukcija rudarjev pa je zadela tudi njega in je bil odpuščen. Ta udarec je bil zanj toliko hujši, ker se je v teh dneh hotel tudi poročiti. Zadnje dni je hodil ves potr okoli in se ni zmenil za nikogar. Tri dni pred poroko je imel iti v Loški potok, da bi s starši uredil še nekaj drugih stvari. Toda tja ni prišel. Nekaj sto korakov od vile Lassi pri Stari Cerkvi je skočil pod osebni kočevski vlak, ki ga je popolnoma razmesaril. Truplo narečnega Zakrajšega so — prenesli v mrtvašnico k Stari Cerkvi in namesto k poroki, so ga položili k večnemu počitku. Koliko samomorov beleži kronika radi brezposelnosti in bede!

Ostra uredba o prijavljanju prebivalstva
 Doslej so si ljudje kolikor toliko še zaupali. Tudi oblast ni bila ravno preveč sitna in tuje celo niso tako zelo nadlegovali. Pa je prišel sedaj naslednji tak čas ali kaj, da se s posebno uredbo o prijavljanju prebivalstva svoja določila z vsot oostrejši poostrih. Od 1. maja 1930 naprej bo moral vsak hišni lastnik oziroma odgovorni upravitelj ali stanodajalec prijavljati oz. odjavljati v 24 urah vsakega stanovalca krajnevemu policijskemu oblastvu. Upravitelji hotelov, raznih prenočišč, krcem ali podobnih obratovališč, morajo predložiti prijave ostanov odjave že v 12 urah. Izšle so tem odločbam tudi primerno priostrene prijave tiskovine. Posebno za tuje bo odslej ta proces muka. Prijaviti bo treba poleg običajnih podatkov o starosti, rojstnem kraju, državljanstvu i. p. tudi — stas, obraz, oči, barva las, nos, usta, brke, brado in posebne znake! — Pač lepe odredbe. Bog ve, kako bodo gledali tujci, ko bodo hotelirji stikali po njihovih laseh, brkih itd?

Zadnje hišne preiskave
 pri somišljenkih krščanskega socializma v Ljubljani ter pri članih Krekove Mladine so dale povod mnogim komentarjem. V splošnem se govori, da so bile preiskave posledica znanega boju med klerikali, to je katoliškim "Slovencem" ter mcd "Ognjem" in "Delavsko pravico", glasilom krščanske strokovne zveze. V ta boj je namreč moral poseči s svojo avtoriteto sam ljubljanski škof dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Draginja narašča
 Cim bolj se bliža pomlad, toliko bolj hitre trgovci s podraževanjem življenjskih potrebščin, ki so se v znatni meri skoraj

LJUDSKI GLAS

V lastno obrambo
 Ambridge, Pa. — V listu z dne 16. marca sem dital v koloni "Ljudski glas" kritiko brata Anton Klobučarja, člana društva št. 5. On sigurno ne pozna ne mene, ne moje soproge in ne mojih hčer in zetov, akoravno smo vsi dolgoletni člani naše Slovenske narodne podporne jednote, toda različnih društev. Kaj se temu sloveku vidi neumestnega, ako hčere in zetje napravijo stariem presenečenje, kakor so ga napravili nama. Mislim, da bi tudi njemu srce igralo in solze veselja rosile oči, ako bi njegovi otroci, ako mu jih je kdaj njegova žena, ako jo ima, rodila, napravili po preteku 35 let njegovega zakona presenečenje; tudi mislim, da ne bi bilo samo ob vodi in suhem kruhu, da bi bilo tudi kaj boljšega prigrizka in mokrote. Omenja tudi, da je to baharija, da se moje ime piše po časopisih. Mislim, da ni baharija, ako pokažejo otroci tudi v časopisu, da ljubijo in spoštujejo svoje starše in da so ponosni nanje. Mene in mojo soprogo tudi ni sram zato, ampak si štejeva v čast in ponos. Tudi ni baharija, ako pridejo dobri in zvesti prijatelji in znanci počastiti ni čestitati na tak dan.

Dalje piše, da je na tisoče ljudi, ki stradajo. Radoveden sem le, koliko jih je br. Klobučar že našel s kruhom in modrostjo v Clevelandu? Pri nas v naši naselbini damo vsakemu jesti, kdor pride.

Pišete tudi, da tak dopis, kakor je bil ta, ne spada v list, kateferega delavstvo vzdržuje. Ali ni bilo plačano za dopis? Ni li to podpora listu? Koliko ste pa vi brat plačali za vašo modro kritiko? Ali ni to naš splošni delavski list; v katerem se lahko vsakdo oglašča, z veseljem in žalostnim, z dobrim in slabim? Mislim, da ni treba brata Antona Klobučarja vprašati, kaj bomo pisali. Ako vam to ni bilo po volji, dajte pa vi boljše dopis.

Fred Ogulin, član št. 33.

Svoboda misli
 Cicero, Ill. — Čakal sem precej časa na kritike proti moji kritiki, katero sem imel v Prosveti dne 28. januarja. Nekaterim sem že odgovoril, drugim se mi ni zdelo vredno iz vzroka, ker z odraslimi otroci rad ne polemiziram, namreč s tistimi, ki v svoje dopise tlačijo osebne interese prizadete. Odgovorim pa bratu A. Zorniku, kateri je kritiziral moj dopis še precej logično.

Res je, br. Zornik, da je bila naša SNPJ ustanovljena v prvi vrsti na principih svobodnosti in za podporo članstvu v slučajih nezgode. Ravno tako, da podpiramo literarna in kulturna dela v področju SNPJ. Nikoli pa ni še SNPJ dala kakšne koncesije kakšni politični stranki, da proizvajala literarno in kulturno delo s pomočjo SNPJ ali njenih krajevnih društev. Ako hoče posamezni član finančno prispevati takim podvzetjem, je to popolnoma pravilno, sifakor pa nisem za nobene obligacije društev, izvemši kar se tiče SNPJ same.

Dobro vem, br. Zornik, da se socialistična stranka bojuje, da bi država vzdrževala onemogle in pohabljenca, ali vendar do danes je to še boj, zato pa moramo biti danes varni z našimi blagajnami, ker ako bodo naše blagajne prazne, bodo tudi žetodci, ki so odvisni od naših blagajn, prazni. Kadar bo pa država prevzela humanitarno delo naših jednot, takrat bom jaz prvi za to, da se izročijo blagajne naših jednot državi.

Brat Zornik se moti, ko piše, da imam jaz socialistično gibanje v žetodcu. Moji principi so še vedno isti kakor so bili pred leti, ko sem bil še član stranke. Ampak v žetodcu imam prednost nekaterih funkcionarjev JSZ, kateri si predstavljajo, da mora SNPJ priklicati na vsako njihovo idejo ne ozirajoč se, če je društvom v splošno zadovoljstvo ali ne. Takšnemu manevriranju pravim jaz navaden "racket".

LJUDSKI GLAS

Brat Zornik pravi, da bi dal jaz nadomestilo, kako bi se dalo to izboljšati. To je enostavno, poirtvovalnosti in dela je treba. Funkcionarji pri JSZ naj gredo na delo za doseg najmanj 10.000 članov organizirajo naj klubbe po vseh jugoslovanskih naselbinah, dotični klubi naj bi delali na kulturnem polju, drammi, petju itd. V naselbinah, kjer bi ne bilo mogoče delovati na kulturnem polju, bi lahko od časa do časa prirejali zabavne večere, tako zvane "bunco" ali "domino partije". Nekoliko dobička od vseh takšnih prireditev naj bi se darovalo v fond izobraževalne akcije. Ako bi se to ne zadostovalo za kritje stroškov, naj bi funkcionarji pri izobraževalni akciji razpisali kampanjo v svrhu nabiranja prispevkov za pomoč isti, odbor bi se organiziral po naselbinah, kateri bi nabirali denarne prispevke in tako pomagali vzdrževanju. To bi bilo pošteno, nikdo bi ne bil oškodovan in društvene blagajne bi služile svojim namenom. Lahko je sedeti pri pisalnem stroju in tipkati diktatorska pisma na različna društva, kaj imajo in nimajo delati s svojimi blagajnami.

Torej zavijajte rokave in na delo. Kadar boste življali sad svoje produkcije, boste tudi življali spoštovanje splošnega ljudstva, do tedaj pa — kakor si hoče kdo tolmáčiti. Pridnost in podjetnost navadno prinese dober rezultat.

Vidim tudi, da nekaterim ljudem ni po volji rubrika "Ljudski glas", v kateri se lahko svobodno kritizira. Rad bi vedel, kdaj so dobili le politični funkcionarji ekakuzivno pravico do kritiziranja in vsi drugi bi pa morali molčati na njih kritike? Kolona "Ljudski glas" je tukaj, da vsakdo svobodno izrazi svoje misli. Kdor se z izraženo mislijo ne strinja, ima tudi popolno svobodo kritizirati dotičnika. Kdor neče biti kritiziran, mu ni treba druge kritizirati. Torej to so moje ideje, ker verujem v svobodno govora in tiska.

Frank Stonich, član št. 449.

LJUDSKI GLAS

Frank Lukancich:
ZA NAŠE FARMARJE

Dobri trgi so v prvi vrsti Chicago, Cleveland, New York, Boston in Philadelphia z okolico. Posebno dober trg je Pittsburgh, Pa., z okolico. Tukaj se vedno plinčujejo jajca čez tržno ceno, posebno po okolicah — Swickly, Coraopolis, Ingram, Carnegie, East Pittsburgh, Braddock itd. — koder je v bližini največ Slovencev.

Najmanjši riziko je torej na jajčji farmi, bolj riskantno je na farmi, kjer se goji perutnina za meso; to se bolje izplača tam, kjer je posebno dober trg za perutninsko meso: New York, Chicago, Pittsburgh, Philadelphia in Boston.

Z mesno perutnino nima rejec enakih dohodkov skozi celo leto; včasih so cene tako nizke, da bi se skoraj ne izplačalo gojiti perutnino za meso predaleč od trgov, ker bi ekaportacija preveč stala, tako, da bi rejec le malo prejel za svoje produkcije. Blizo vsakega industrijskega mesta je meana reja kolikor toliko dobičkonosna. Danes služijo nekateri lepe dobičke z u-metnim valenjem, ker imajo moderne električne valilnice, v katere se vložijo 130.000 jajec nakerenkrat. Ni mogoče reči, koliko kokoši naj rejec goji, pač pa rečem, da je veliko bolje pričeti

LJUDSKI GLAS

Na večjih farmah je veliko lažje rediti večje število kokoši nego na manjših posevstvih, ker je na razpolago izlet na pašo, kar je zdravo za perutnino in so s tem zmanjšani stroški za plico in je vedno nekoliko žita in drugih pridelkov doma, za katere kura plača dvojno ceno. Uporabi 40 do 50 funtov slame, katero pretvori v dober gnoj in od 70 do 80 funtov žita in zmlate mešanice na leto; to je po velikosti in pasmi perutnine od 70 do 80 funtov samo tečne hraube brez ogrya, lupin in peska. Od 50 do 100 kokoši producira zadostno množino gnoja za pognojitev enega akra zemlje letno.

Nekaj si moramo zapomniti. Kdor misli kure jajčarice rediti, da je najboljši čas si nabaviti piščance v mesecu marec in april; lahka plemena v maju, teja plemena preje, a lažja pozneje. — Težkim plemenom vzame za popolen razvoj pri dobri oskrbi 8 mesecev, a lahkim, kakor so lahka plemena (Leghorn, Anconas) pa le 6 mesecev.

(Dalje prihodaj.)

Jugoslovanski trgovski krogi

imajo velik interes na tem, da se promet na Jadranem morju kolikor mogoče največ razširi in poveča. Saj se hoče na ta način na eni strani odrezati italijansko pomorsko trgovstvo, na drugi strani pa se hoče najti zase novih trgov in novih konsumentov.

Doma pa ni kapitala, da bi se moglo na teh načrtih kaj uspešnega in v par letih opraviti. Zato je potrebno inozemstvo s svojim kapitalom. Mnogo jih je, ki so stalno na delu, da zainteresirajo inozemske kapitaliste za veliko akcijo v Jadranskem morju.

V zadnjem času je v tem oziru precej razumevanja. Tako se mudita v Beogradu dva zastopnika velike ladjedelnice Jarrov & Co. iz Glasgova na Angleskem. Na glas sta kot odlična strokovnjaka in imata nalogo, da vprašanje o ladjegradbi ter o eventualnem fentiranju podrobno proučita. Poleg tega se doznava, da sta detaširana v Jugoslavijo z namenom organizirati veliko ladjedelnico v Kraljevici na Jadranu. Ladjedelnicca bi morala biti ena največjih z zelo velikim obsegom. Doslej so tu že pozitivne možnosti, da bo zgradila novo ladjedelnico Angleška ladjedelniška družba Jarrov & Co.

Istočasno je najavljena fuzija odnosno izprememba dose-danje ladjedelnice, Ladjedelniško podjetje d. d. Beograd se bo odslej imenovala Jadranska ladjedelnica Jarrov & Co. Kot končni cilj bi se imela zgraditi v srednjem Jadranu, brkone v severnem delu splitske luke, centralna ladjedelnica.

Ako se ti načrti sigurno urednicijo, tedaj bi ta napredek v ladjedelništvu na Jadranu pomenilo veliko pridobitev za jugoslovansko trgovsko mornarico, ki bi se na ta način osamostojila tujeja vpliva (posebno italijanskega) ter bi to dejstvo imelo tudi velik pomen za ostale balkanske države.

Veliki viharji in elementarne nezgode na Jadranu

Iz Grčije, Italije, južne Dalmacije, Albanije, ter od Jadranskih otokov so dospela poročila, da je v noči od 22. na 23. februarja divjal po vsem Jadranu ter teritoriji okoli Jadranskega morja silno vremensko neurje. Strahovita burja je po mestih napravila veliko škodo. Prav tako tudi na odprtem morju ni pri-zanesla. Istočasno je bilo nekaj potresov, ki so napravili dokaj škodo. Na obali Kalabrije je bilo porušenih več hiš. Poškodovanih je bilo več ladij. V Kalabriji je bilo najhujše. Tam je raz-sajal strašen ciklon. Veliki snež-

Mednarodne rokoborbe v Ljubljani

so predmet velikega zanimanja ljubljancem. Vsak dan se zbere pred Unionsko dvorano na Miklošičevi cesti ter čitajo poročila o — izidu tekem velikih rokoborskih šampijonov iz različnih dežel. Doslej je bilo že pet rund, v katerih so se zlasti dobro obnesli Italijan, Jugoslovanc in Avstrijec. Nagrada za zmagovalca je 30.000 dinarjev. Prav radovedni so in ugibajo kdo je bo dobil. Mednarodne rokoborbe pa so za Ljubljano seveda velika senzacija.

Tudi vlačugarje je vedno več pri nas

Kakor po večjih mestih, tako se vidi in opaža tudi v Ljubljani nadvse žalosten socialen pojav — prostitucija. Res je: nekaj deklet se udaja iz naslad in vsled neodoljive želje po občevanju, toda velika večina deklet zabrede na ta pota vsled bede. Pri nas igra posebno vlogo v tem poglavju ravno brezposelnost, ki je tudi med ženskimi delavstvom silno velika. Na drugi strani pa jih je tudi mnogo, ki za par dinarjev nočejo delati in jih tako življenje počasi pripelje na pot vlačugarstva. Merodajni faktorji se za prostitucijo zelo malo brigajo. Kar store je to, da aretirajo sem pa tja kako siroto, jo zapro in po odsluženi kazni zopet izpuste. Scveda se reva nima obrniti drugam, kakor v stari krog in v stari posel. Drugače se za položaj ženstva zelo malo interesi- rajo in te so mnogokrat prisliljene zaiti, ako hočejo živeti, in prostanska pota. Vlačugarje je posebno v Ljubljani in njeni okolici vedno več. Razširja pa se ta pojav tudi v delavska industrijska centra v Sloveniji.

Prva sodnijska prepoved uživanja alkohola v Ljubljani

Ljubljana, 25. febr. 1930.
 Kadar so ljudje pijani, počenjaio razne neumnosti in klestijo neslanosti, ki jim potem škodujejo. Prav veliko imamo takih primerov. Ljubljanski sodnik dr. Bizjak je je proti enemu take-mu — pijančku napravil zanimi-vo v razsodbo. Neki R. K. je bil pijan kot klada. V vinjenem stanju je vesprek govoril in "šim-fal". Bil je nasilen proti policiji in pod kar pač delajo sitni pijanci. Prijeli so ga radi žaljivk in pretepanja. Moč pa se je zago-varjal s — pijanostjo. Ker je drugače znan kot skrben družin-ski oče, ga je sodnik dr. Bizjak oprostil krivde in kazni, zapove-dal pa mu je, da se mora strogo izdržati alkohola v smislu 56. člena novega kaz. zakona za do-bro enega leta. Ako se v teku e-nega leta opije, dobi kazen za razgrajenje in žaljenje, ki mu je bila oproščena.

Protlunjska tvrška bankrotirala

New York. — Ruby Ring Hosiery Co., ki je dolga leta vodila boj proti unifjakim delavcem, je morala te dni zapreti svojo tovarno radi pomanjkanja naročil. Svojo delavnico je operirala s stavkokazi, ki pa so izdevali tako slabo blago, da ga ni mogla spraviti v promet. Unifjaki delavci so organizirali bojkot, ki je tudi veliko pripomogel, da je tvrška propadla.

Spomlad je tukaj v koledarju

Chicago. — Danes zjutraj ob 2:30 je bil oficijelni začetek spomladi. Dan in noč sta enako dolga. Odslej bo dan naraščal in noč bodo krajše od dneva, ko nastopi poletje. Vremenski preok je napovedal mrzel sprejem spomladi. Zadnje nedelje je bilo vroče kot v juliju, drugi dan je pa temperatura padla na 40 stopinj in prišel je sneg in mraz. Hladno vreme bo trajalo ves te-den.

NAZNANILO IN ZAHVALA

S tužnim srcem naznanjamo znancem in prijateljem žalostno vest, da je nezgodno smrt pretrgala nit življenja našemu ljubljenemu sinu

LEOPOLD KRISTOFIČU

Umrl je v najlepši mladeniški dobi, star 19 let; delal je v premogorvu s svojim očetom pri družbi Cosgrove Meekun Coal Co., No. 5 Mine v Panama, Ill. Dne 5. marca t. l. kmalu po pričetku dela, se je zvrnila plast premoga, ga pokopalo podse, ter ga tako poškodovalo, da ni bilo več pomoči sanj. Npravil smo ga na površje kakor hitro je bilo mogoče in ga takoj odpeljali v St. Frances bolnišnico v Litchfield, Ill., kjer je težitim ranam podlegel ob 4:30 popoldne istega dne. Krivda do precejšnje mere spada na predelavca. Pokojni je bil rojen 4. nov. 1910 v Nemčiji in prišel v Ameriko 9. dec. 1918. Bil je mirnega značaja in dober, ter priden mladenič in v veliko pomoč svojim staršem, ki ga bodo težko pogrešili. Pogreb se je vršil v nedeljo 5. marca 1930 po katoliškem obredu na pokopališču v Panama, Ill. Pokojni je bil član društva "Vipava" št. 123 SNPJ v Panama, Ill., katero mu je poskrbelo dostojen pogreb v zadnji bratški posrdav in so mu položili krasni venec na njegovo krsto. Tem potom se nalikretno zahvalim bratu tajniku Fr. Goljčniku za njegovo skrb in trud, da se je pogreb tako lepo izvršil. Pray lepo se zahvalim vsem, ki so nosi tolažili ob času žalostne nesreče in ob izgubi našega dragega sina, vsem, ki so ga obiskali ob mrtvaškem odru in vsem, ki so ga spremlili k zadnjemu počitku. Nadalje naša srčna hvala za darovane vence in svetiljce slededim: Jihm Spiterju in njegovi materi, mr. in mrs. G. E. Le Clair, Paddy Smith in družini, ter družinam: Frank Hartman, Frank Goljčnik, John Kosak, John Cerkevnik, Frank Malovec, Martin Jurečko, Vera Deright, Mary Kotar, John Umek, Mijo Vigliocco, in Lohy anjli št. 1475. Najlepša hvala vsem za veliko udeležbo pri pogrebu. Tebi, ljubi sinu in bratu, pa želimo, poživaj v miru in lahki želji! Ti bode ameriška gruda. Spavaj mirno v zemlji bladi na vrste, srečno, srečno. Zapustil si nam v prerani mladosti, odšel si od nas, a naš spomin na Te ostane za vedno v naših srcih. Zaljubljeni ostali: Frank in Rosie Kristofič, starša; Frances in Frank Jr. Kristofič, sestra in brat, ter polsestra, omužena Justina Deright, volji v Panama, Ill.

NAZNANILO IN ZAHVALA

S tužnim srcem naznanjamo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem lirom Amerike žalostno vest, da je kruta smrt pretrgala nit življenja mojemu ljubljensmu soprogu, bratu

JOHN ZAGODA

Umrl je dne 5. marca 1930 ob eni uri v jutro v Presbyterian bolnišnici v Pittsburghu, Pa. Rojen je bil 9. julija 1869 v Hotesderški pri Loguetu in v Ameriki je bil naš 37 let. Pogreb se je vršil 11. marca t. l. po katoliškem obredu na pokopališču v Imperial, Pa. Podlegel je hudi bolezni, za rakom. Pray lepo se zahvalim Slo-venkim podpornim društvom v Moon Run, Pa., za krasni venec in za strazo, katero so mu poskrbelo društva, nadalje se lepo zahvalim društvu št. 74 KKKJ v Springfield, Ill., katerega je bil član pokojnik, za poslani venec, lepa hvala tudi družinam F. King in Kužnik iz Springfielda, Ill. mrs. Zusi iz Moon Run, Pa., za darovano svojo in mrs. Kramel za podarjene svetilce. Srčna hvala vsem, ki ste ga obiskali za časa njegove bolezni, vsem, ki ste ga obiskali ob mrtvaškem odru, kakor tudi vsem, ki ste se udeležili pogreba. Tukaj zapušta enega brata, v stari domovini pa dve sestri. Še enkrat najlepša hvala vsem okupaj. Tebi, dragi soprogi in brati, pa želimo, poživaj v miru in lahki želji! Ti bode ameriška zemlja; naš spomin na Te bode ostal v naših srcih, dokler tudi mi ne pridemo za Teboj. — Zaljubljeni ostali: Frank Zagoda, brat; Frančiška Zagoda, soproga, v Moon Run, Pa.

Sir Arthur Conan Doyle:

IZGUBLJENI SVET

(THE LOST WORLD) Roman

Tako je bila torej ta stvar, mladenič moj, zdaj pa vam povem nekaj takega, da se boste čudili. Pravite, da ste videli dokaze človeškega življenja: luči, lovske past in tako dalje. No, mi pa smo videli te tuzemce na lastne oči. — Ubogi reveži so, pritiklavci, prav plašno gledajo, in ni čuda, da je tako. Menda bivajo ljudje na enem kraju planote, onstran, kjer ste videli jame — opice pa na drugem kraju, tukaj, in med njimi se vedno nadaljuje neprestana, krvava vojna. Take razmere vladajo torej tu, če sem prav razumel. Baš večeraj je opicam posrečilo ujeti kak tucet teh človekov, pa so jih privlekli v svoje gradišče. Nikoli v življenju najbrž ne boste slišali sličnega tuljenja in kričanja. Ljudje, nizki rdečkastoči, so bili tako razpraskani in oklani, da so komaj premikali noge. Dva izmed njih so zmučile opice do smrti, enemu so naravnost iztrgale roko iz nadplečja — prav po živinsko. A ti mali Indijanci so prav pogumni možički — nobeden od njih ni dal niti glasu od sebe. Nam pa je kar slabo prihajalo. Summerlee se je onesvestil in še Challengerju je bilo težko obvarovati prisotnost duha. Mislim, da so že izginile, ali se vam ne zdi?

Napeto sva poslušala, a razen ptičjega čivkanja ni motilo nič globokega gozdnega miru. Lord John je nadaljeval svojo povest:

"Vam pa se je torej posrečilo rešiti si življenje, dragi moj mladenič. Opice so pač imele opravka z lovom na Indijance in zato niso spomnile na vas. Sicer pa bi se nedvomno povrnilo zopet v taborišče, da ujamejo še vas. Seveda so morale, kakor ste pravili, nas od kraja opazovati z drevesa in so prav natančno vedele, da nas je za enega manj. Bile so vse, kakor zaposlene izključno s svojim novim početjem; samo zato sem vas mogel danes zgodaj zbuditi jaz, sicer bi že to oskrbela namesto mene tolpa opic. No, mi pa smo med tem doživeli gorostasne stvari. Bog ti moj, vse skupaj se nam je zdelo kakor grozne sanje! Ali se spominjate orjaškega ostrega bambusovja, goščave tam spodaj ob robu stene, kjer smo našli Amerikancev okostnjak? No, ta kraj leži tik pod opičjo naselbino; tam imajo skakalnice za svoje ujetnike. Mislim da bi se tam lahko našli debeli kupi okostnjakov, če bi jih poiskali. Na vrhu, ob robu imajo poseben prostor za svoje prireditve; skakanje je pri njih posebna svečanost, ki se vedno vrši po določenem redu. Nesrečnike vržejo drugega za drugim v brezno in zabava obstoji v tem, da gledajo, ali se sam razleti v kose ali se nabode na trnje. Tudi nas so vlekli gledat predstavo in ves opičji rod se je razvrstil po obronku. Strmoglavili so navzdol četvorico Indijancev, ki so jih bambusova stekla prebodla kakor igla kepo masla. Ni čuda, da smo videli, ko smo našli okostnjak onega bednega yankeea, kako mu rastejo bambusi skozi rebra. Bil je to grozovit in obenem vražje napet prizor. Bili smo vsi zavzeti, ko smo gledali smrtni skok, čeprav smo dobro vedeli, da pridemo takoj na vrsto pri skakalnicah še mi."

"No, do tega pa ni prišlo. Šestorico Indijancev, če sem prav razumel, so spravili za danes, a glavno vlogo pri današnji predstavi bomo igrali menda mi. Challenger bi se morebiti že zmazal, a Summerlee in jaz bi bila vse, kakor med udeleženci. Opičji jezik obstoji namreč več kakor na polovico iz kretenj, tako da jih ni bilo pretežko razumeti. Sklenil sem torej, da je pravi čas poskusiti, kako se zmažem. Predvaril sem na hitro vso stvar in na temelju svojih opazovanj izdelal vsaj v glavnem načrt. Vse sem moral urediti sam, ker Summerlee sploh ni prišel vpoštev in tudi Challenger ni bil veliko več-vreden. Če se je njima posrečilo za kratke trenutke priti skupaj, takoj sta porabila ta čas za preprič; nikakor namreč se nista mogla zediniti glede znanstvene opredelitve rdečelasih hudčev, katerim

smo padli v krepilje. Eden je pravil, da so to dryopithecusi, kakor na otoku Javi, drugi pa je trdil, da so to pithecanthropi. Prismojenost, vam pravim, najneverjetnejša bedarija! Jaz pa, kakor sem že omenil, sem ugotovil nekoliko stvari, ki bi nam lahko utegnile koristiti. Predvsem niso te zverine kos človeku pri teku po ravnem svetu. Imajo namreč krivljaste, kratke noge, saj razumete? Pa tudi pretežek život. Se Challenger bi lahko prehitel pri teku na sto yardov za nekoliko yardov njih najboljšega tekača, in vi ali jaz bi bila v primeru z njimi naravnost zmagovalca. Druga točka pa je to, da nimajo pojma o puškah. Mislim, da še vedno ne razumejo, na kak način je doblj rano njih tovariš, ki sem ga obstrelil. Priti moramo samo zopet do pušk, sem si mislil, potem bomo že videli, kaj vse lahko naredimo.

"Danes zjutraj sem jo torej pobrisal: brenil sem svojega čuvaja z nogo v debeli trebuh, tako da se je zvrnil na tla, in sem stekel v taborišče. Tam sem našel vas in puške, pa zdaj sva tu."

"In profesorja!" zakričal sem v grozi. "No, morava takoj nazaj, da jima pohitiva na pomoč. Saj ju nisem mogel vzeti s seboj. Challenger je sedel na drevesu, Summerlee pa ne bi bil kos naprom. Preostajalo mi je samo pohiteti po puške in ju potem poskusiti oprostiti. Seveda, bogve, ali ju niso opice iz maščevalnosti takoj vrgle čez krov. Challengerju menda niso storile nič hudega, a Summerlee . . . za tega ne morem jamčiti. Njega bi itak na vsak način ugonobile. O tem sem trdno prepričan. S svojim begom torej nisem mogel ničesar postabati. Zdjaj pa zahteva seveda najina čast, da pohitiva tovarišema na pomoč, da ju rešiva, ali, če bi nama ne bila sreča mila, da si napravita njuno usodo. Pripravite se torej, dragi moj mladenič, pa bodite pogumni, ker ne vemo, katera izmed obeh možnosti se lahko uresniči, še preden napočijo večer."

Poizkušam vam predočiti za lorda Roxtona značilno svojevrstno govorico, njegove kratke strnjene stavke in vedno napoljšljive, napolnemarni slog. Vsekako je bil rojen voditelj. Čim večja nevarnost je grozila, tem boljše volje je postal in tem živahneje govoril, živ ogenj mu je vzplamtel in sicer mrzlih obeh, in don-quižotski brki so drhteli od vesele razburjenosti. Bil je neprecenljiv tovariš v sličnih odločilnih trenutkih, ker je res imel rad nevarnost in tem bolj iz srca cenil vsako dramatično pustolovščino, čim večjo vlogo je pri njej imel; saj je imel vedno poseben športni užitek, če je tvegati življenje, če je le mogel usodi napovedati ponosno stavo, pri kateri je pomenila izguba — smrt. Če ne bi naju morila skrb za usodo najinih nasprotnikov, bi me nedvomno veselilo spustiti se v slično početje v družbi sličnega človeka. Bila sva že na nogah v najinim skrivališču sredi grmovja, ko me je nenadno pograbil za roko.

"Pri svetem Juriju," je zašepetal, "zdaj pa prihajajo!"

Iz najinega skrivališča sva lahko gledala vzdolž z zelenim listjem obokanega temačnega hodnika, ki so ga tvorila debela in veje. Res je prihajala po njem skupina opičjih ljudi. Korakali so drug za drugim na krivljastih nogah in z zgrbljenim hrbtom, spuščali v presledkih roke na tla in obračali glave na levo pa na desno. Sključeni so izgledali ponekod manjši kakor v resnici, vendar sem ugotovil, da so vsaj pet čevljev visoki, da imajo dolge roke in orjaška prasa. Marsikateri od njih je bil oborožen z gorjaco, in oddaleč so izgledale kakor jako kocinaste, spačene človeške postave. Samo trenutek sva jih jasno videla. Potem so izgubili sredi grmovja.

(Dalje prihoda.)

Valentin Katajev:

PROBKIN

Težko sem vzdihnil: "Da, da, tako je, brat Saša! V komuniste se je vsesal malo-meščanski element. Kanarčki. Plenic. Rezanci, golobčki in jagodna omaka, z eno besedo . . . Take stvari se gode . . ." "Ne govori! Poznam jih mnogo, ki . . . Z eno besedo, pojdiva. Pokažem ti divnega človeka — Probkina, komunista, natančneje — kandidata, nedavno so ga postavili za kandidata. Pa zakaj? Zato, ker je znal vkljub vsemu ohraniti vse komunistične čistosti. Ne moreš si predstavljati — on živi popolnoma po načelih devetnajstega leta, kristalna duša . . . Z eno besedo, pojdiva . . ." "Lakaj nama je odpril vrata. "Ali je sodrug Probkin, tajnik komune 'Oktoberska revolucija' doma?" "Da v svoji biblioteki-čitalnici je. Koga smem javiti?" "Recite, bratec, da je prišla ekskurzija, ki si želi ogledati komuno." "Razumem!"

Začuden sem odpril usta, Saša pa me je učiopil v komolec. "Molči, bedak, čudil se boš lahko še potem!" "Odlala sva po marmornatih stopnicah navzgor. Na težkih hrastovih vratih je bila pribita medena tablica: "Nikolaj Nikolajevič Probkin, direktor trusta "Rdečkasti Chic". Malo nižje je bila pritrjena druga tablica z napisom: "Zgledna komuna z imenom "Oktoberske revolucije," in "Neprijavljenim je vstop prepovedan!" Vrata so se odprla in pred nama je stal čudoviti Probkin. Na sebi je imel zamazan jopič z odpetim ovratnikom, pod katerim sva opazila svileni sarjeco in progasto kravato. "Glej," je dejal Saša, "to je znameniti Probkin." Probkin je skromno pobeslil oči. "Torej že znameniti! Kaj sem prav za prav? Nič! Živim komunalno, kolektivno, na podlagi točnega obračuna in kooperacije. Ničesar zasebnega. Vse skupno. Popolnoma enostavno. Prepričajte se, prosim. Na primer, skupna prehrana. Prosim, gospoda . . ."

Na vratih jedilnice se je svetil napis: "Skupna obednica." Težka hrastova miza, pogrnjena s finim prtom, je bila okusno pripravljena za štiri osebe. Po stenah so viseli leseni zajci in sadovi, opremljeni z gesli: "Skupna prehrana — jamstvo komunizma" in "Kdor ne dela, naj ne je!" itd. V kotu je na marmornati mizi stal blesteč samovar z napisom: "Ne pijte maščane vode!" Probkin je zadovoljno snel nanosnik in naju peljal dalje. "Prosim. Klub z imenom Oktoberske Revolucije. Prepričajte se. Planino. Pogledajte napis: "Muzikalna sekcija". Potem mala marksistična biblioteka. Stanjukovič, Meterlink, Mamin-Sibirjak, Nadsan in drugi. Vse izključno le iz Marksova založbe. (Ena največjih predvojnih ruskih knjigarn je bila Marksova v Moskvi. Op. prev.) Akvarij z zlatimi ribicami — "Zoologična sekcija". Na mizi časnik, he-he! Vse kakor se spodobi. Tu najdejo člani komune v prostem času prijetno razvedrilo. "To je divno!" je vzkliznil Saša.

Probkin se je akromno nasmehnul.

"Prosim dalje. Dečji dom. Vidite: otroci. Lahko rečem, cvetje življenja. Ta tu je starejši — Kolja, a ta manjši je — Vanjuša. Kolja, pozdravi strica! Vsi so podobni svojemu očetu. Ravno premissljam, ali ne bi prekrstil starejšega v Krokodila, mlajšega pa v Sekretarja. Otroci so v dobri oskrbi, dobivajo čisto perilo in dobro hrano. Dečji dom upravlja moja žena. Simočka pojdi sem! Izletniki so prišli! Vse dela sama, tudi doji je, he-he! Sicer pa, kaj bi. Komuna je majhna in sama zase ne bo posebno povečala državnega prebivalstva."

"Glejte, prosim! Med drugim posvečam posebno pažnjo tudi svoji komunalni kuhinji. Tajnik prehranjevalne celice je takisto tu. Zdravstvuj, Štefan!"

Monumentalni kuhar v belem predpasniku in z visokim kuharskim pokrivalom, se je sodrug Probkinu spoštljivo priklonil.

"Kaj bo danes za kosilo, bratec?"

"Jesetri a la MacDonald in zreski a la Kominterni."

"Dalje imamo, gospoda, v svoji komuni še ledenico, shrambo, klet, prehranjevalni fond itd. Sicer pa to ni posebno zanimivo. Poleg tega je tu še mestna celica ženskega oddelka. Tudi to upravlja moja žena. Nato še skupna spalnica za administrativno osebje, kopalnica in slično."

"In ti nisi verjel!" — mi je šepnil Saša.

"Sedaj pa, sodrugi izletniki, ali morda želite pokusiti kaj od tega, kar je bog poslal? Daša, postavite dva kolektivna pribora!"

Probkin naju je svečano povedel k jedilni mizi.

"Pred kosilom bi vama priporočil kozarček likerja. Pri nas sicer to ni navada, toda za drage goste . . ."

Po skromnem komunalnem obedu sva se poslovila od tajnika komune z imenom Oktoberske Revolucije, katerega sem pred odhodom še vprašal:

"Povejte, sodrug, koliko članov ima vaša komuna?"

"O malenkost! Jaz, žena in dvoje otrok, ne všteta lakaja in prehranjevalne celice, ki sestoji iz kuharja in sobarice."

"Aha! No v tem slučaju seveda . . ."

"Priporočam se vam tudi za naprej!"

Pozna je

— Včeraj zvečer sem videla, kako je hotel neki gospod v večji poljubiti vašo hčerko, draga sosedica.

— Ali se mu je posrečilo?
— Ne, ni se pustila.
— Torej ni bila ona.

Sršen se je s palico otrešel popadljivega psa tako temeljito, da je ščene pomolilo vse štiri od sebe in se ni več ganilo. Sršen bi moral sedaj gospodarju plačati odškodnino.

"Namesto, da ste psa takoj udarili s težkim ročajem, bi ga bili lahko oplazili s koncem palice," je menil sodnik.

"Gotovo," je odvrnil Sršen, "če bi me bil akual pes ugriznil z repom."

Velika ljubezen

— Povej mi po pravici, kaj bi storil, če bi umrla?
— Najbrž bi zblaznel.
— Ali bi se drugič oženil?
— Kaj še! Tako temeljito bi menda ne zblaznel.

"Plačilni, prinesite mi govejo "Za deset ali za dvanajst dinarjev?"

"Kakšna pa je razlika?"

"K dražji damo ostrejši nož."

G. W. Garrah, ameriški finančni direktor svetovne banke.

SPOMLAD JE TUKAJ!

Spomlad se prične 21. marca, ampak prvi dnevi pomladi so navadno vedno mrzli in vi lahko prenesete mrzle dneve, ako je vaš život takorekoč lezlezna naravi proti boleznim. Za take slučaje je

TRINERJEVO GRENKO VINO najboljša zdravilo. Ako je vaš želodec v dobrem stanju, potem ves život ima dovolj moči ubraniti se spomladanske bolezni. Trinerjevo grenko vino spravi vaš želodec v pravi tir, drži čistega, pomaga prebavi in varuje pred zabanosnostjo. Vzemite ga redno v malih količinah, eno žličko pol ure pred jedjo. Začnite še danes! V vseh lekarnah. Vzorec dobite od Jos. Triner Co., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

KUPON ZA BREZPLAČNI VZOREC

Ime Dept. 28
Ulica
Mesto, država

ŠEST DNI PREKO OCEANA

Načrtujte in načrtujte svoj pot na potovanje na svetovnih parobladih:

Ille de France, 28. mar. - 18. aprila
(P. M.) (P. M.)

PARIS, 11. aprila - 2. maja
(P. M.) (P. M.)

Načrtujte pot po svetovni. Vsebo je v posebni knjižici z vsami modernimi udobnostmi. Pišite na sledečo francosko knjižnico, izredno nizko ceno.

V ZAMENO ALI NA PRODAJ

Imamo večje število prostorov "Soft drink" s prodajo mehkih pijač v Manitowoc in Sheboygan Counties, cena je od \$4,500 do \$37,000. Se zamenja za poslopje v Sheboyganu ali za male farme v Sheboygan okraju. Za pojasnila oglasite se pri: Grasse-Trimmer Loan Co., 1420 Kentucky Avenue, Sheboygan, Wis.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podprajte svoj list!

LEPA PRILOŽNOST

Želim se seznaniti z žensko srednje starosti v svrhu ženitve. Jaz imam lepi dom in nekaj prihrankov za stara leta. Pišite na naslov: J. R. Zenin, 2057 S. Lawndale ave., Chicago, Ill. (Ad.)

PRODA SE

pet-sobna lesena hiša, kopalnica in postrežje vrejeno. Oglasite se pri lastniku: na 2841 S. Kolin Ave., Chicago. (Ad.)

Najraznablijeje dneve delarstva vesti so v dnevniku "Prosveto". Ali žitate vsak dan?

Ako imate loto stavbišče plačano v Youngstown, Warren, Girard, Sharon, Cleveland ali Lorain, Ohio, vam mi zgradimo hišo za vas, ali pa jo vzamemo mi v oskrbo, da jo prodamo ali damo v najem za vas. Spremenite vaše prazno posestvo v posestvo, ki vam bo prinašalo denar. Vse denar, ki ga potrebujete, je le \$500.00, mi vam preskrbimo vse ostalo. Dajte nam kontrakt sedaj in tako si prihranite denar.

Mi tudi zamenjamo vašo prazno loto za zgrajeno hišo.

Imamo tudi nekaj farm blizu mesta, kjer lahko delate v tovarni in ob istem času živite in skrbite za vašo farmo.

PRILIKA

Farma 123 akrov zemlje, 8 sobna iz opeke zidana hiša, v dobrem stanju, druga poslopja, štale, 14 krav, 2 konja, dohodki z mlekom prinašajo \$200.00 mesečno, blizu mesta, mlekarški stroji in drugo potrebno orodje, vse skupaj stane samo \$16,500.00.

Imamo tudi nekaj farm blizu mesta, malih in velikih, na prodaj. Moderno vrejena 6 sobna hiša in en akre zemlje v Warwood, W. Va. Se zamenja za poslopje v mestu.

Kakoršnakoli pojasnila želite, pišite nam:

GENERAL HOME CONSTRUCTION COMPANY
312-3-4 City Bank Bldg. Youngstown, Ohio

UDOBNOST

mehki sedeži, topli in dobro prezračeni vozovi, dobro zavarovani proti dežju in snegu . . . nobenih nevarnosti in zamud na potovanju v zimskem času.

Advertisement for Chicago South Shore & North Shore Railroads. Includes illustrations of a train, a woman sitting, and a man standing. Text: "Dospeli boste hitreje po električni železnici! Peljite se 70 milj na uro".

Posluškite se našega informacijskega urada (Outing and Recreation Bureau) na 72 W. Adams St., Telefon Randolph 8200. Prosta pojasnila o zabavnih in poučnih voznjah po ehikahkem metropolitnem ozemlju. Za ceno, vam red in druga pojasnila o vseh teh železnih telestacija RANDOLPH 8200

CHICAGO SOUTH SHORE & SOUTH BEND RAILROAD CHICAGO NORTH SHORE & MILWAUKEE RAILROAD CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Summit Line)

VZHOD SEVER ZAPAD